

СИСТЕМА СТРАХУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РІВНЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ

Досліджується системний підхід до управління транспортними ризиками та визначаються притаманні їм характерні риси, які визначають специфіку страхового покриття та особливості формування стратегії страхування. Наводяться рекомендації щодо формування стратегії страхування.

Як і будь-який інший сегмент економічної системи, транспортна галузь відчуває на себе дію різних за своєю природою та характером впливу негативних факторів (ризиків). На сьогоднішній день, більшість економістів погоджуються з тим, що сучасне суспільство слід розглядати як «суспільство ризику», тобто всі учасники економічних процесів знаходяться під впливом різних ризиків. Відповідно, основне завдання суб'єктів економічного процесу полягає в розробці та запровадженні заходів спрямованих на зменшення або навіть ліквідацію негативного впливу ризиків на їхню діяльність. Одним з найбільш популярних інструментів управління ризиками транспортних підприємств є страхування. Проте, використання страхування найчастіше обмежується вибором одного зі стандартних страхових продуктів та пошуку найнижчої ціни. При такому підході більшість важливих питань остається поза увагою транспортного підприємства. Наприклад, не враховується те, чи відповідає стандартний страховий продукт потребам конкретного транспортного підприємства; чи є страхова компанія-партнер надійною та платоспроможною; чи є та модель співробітництва між страховою компанією та транспортним підприємством, яка використовується, найоптимальнішою, тощо. Для того, щоб відповісти на всі ці питання, а відповідно, підійти до вирішення питання страхування ризиків транспортного підприємства з позицій системного, науково обґрунтованого підходу необхідно сформулювати стратегію страхування ризиків. В цій статті ми визначимо особливості страхування транспортних ризиків.

Серед останніх дисертаційних досліджень проведених в Україні і які б стосувались страхування транспортних ризиків або формування стратегії страхування, можна назвати наступні:

1. Морозова І.Л. «Механізм організації перестраховання авіаційних ризиків у страхових компаніях». У роботі докладно досліджено механізм перестраховання, запропоновані моделі вдосконалення цього механізму та визначені особливості страхування авіаційних ризиків. Проте, особливий акцент робиться на перестрахованні, а не страхуванні, розглядається лише один вид транспорту – авіаційний, а стратегія страхування – взагалі не розглядається.

2. Онищенко Н.В. «Ринок автотранспортного страхування і методи регулювання його в Україні». У роботі розглядаються теоретичні засади розвитку і становлення транспортного страхування, а також розроблюються методи регулювання транспортним сектором страхового ринку України в умовах глобалізації страхових відносин. Але висновки автора стосуються лише автотранспортного страхування, а інші види транспорту залишаються поза увагою. Окрім того, стратегія страхування взагалі не розглядається.

Більшість інших дисертаційних досліджень у сфері страхування зосереджують свою увагу

на теорії та практиці здійснення окремих видів страхування. Таким чином, проблема формування стратегії страхування транспортних ризиків потребує додаткових досліджень.

У сучасній науковій економічній літературі вже не піддається сумніву той факт, що всі підприємства та організації, знаходяться під дією цілого комплексу ризиків, під якими розуміються деякі не передбачувані події, які несуть в собі загрозу для організації та людей. Тобто, сучасне суспільство розглядається як суспільство ризику. Відповідно, одне з основних завдань організації полягає в пошуку засобів боротьби з ризиками або краще - управління ризиками. У зв'язку з цим, виник новий напрямок в економіці – ризик-менеджмент, під яким розуміють планування, реалізацію та контроль заходів, спрямованих на зменшення ризиків. Завдяки запровадженню заходів спрямованих на обмеження ризиків можна досягти:

- а) підвищення стабільності та надійності роботи підприємства;
- б) більш глибокого розуміння суті діяльності підприємства і ризиків, які йому загрожують;
- в) зменшення витрат на реалізацію інвестиційних проектів;
- г) отримати додаткові конкурентні переваги, пов'язані з тим, що клієнти та партнери підприємства будуть впевнені у його надійності. Відповідно, з клієнтами та постачальниками можна буде побудувати довгострокові відносини, банки зможуть кредитувати підприємства за зниженими відсотковими ставками, державні контролюючі органи будуть впевнені у безпеці продукції підприємства, тощо.

Основними заходами, які використовуються для зменшення ризиків є:

- а) адміністративні заходи, спрямовані на попередження негативних наслідків ризиків (попереджувальні заходи);
- б) диверсифікація ризиків;
- в) створення внутрішнього резервного фонду;
- г) страхування.

Практичний досвід українських підприємств показує, що найкращий ефект досягається у випадку використання всіх чотирьох заходів. Проте, якщо провести їх порівняльний аналіз, то виявиться, що найефективнішим є страхування. По-перше, адміністративні заходи та диверсифікація ризиків є, по суті, попереджувальними заходами, тому вони не дозволяють боротися з наслідками певної негативної події, та вони не дають гарантії, що така подія не настане.

По-друге, створення власного резервного фонду є альтернативою страхування, за якого створюється зовнішній резервний фонд. Якщо порівняти витрати при страхуванні та при створенні власного резервного фонду, то стає зрозумілим, що страхування є більш ефективним (рис.1). При страхуванні, до витрат транспортного підприємства відносяться: страхова премія (платіж) та франшиза. При створенні власного резервного фонду транспортне підприємство несе наступні витрати: покриття розміру збитку; у випадку залучення кредитних коштів – плата за користування кредитом; якщо використовуються власні кошти, то втрачений прибуток (адже інакше ці кошти могли бути вкладеними в оборот); за наявності винних осіб – витрати на стягнення з них належної компенсації.

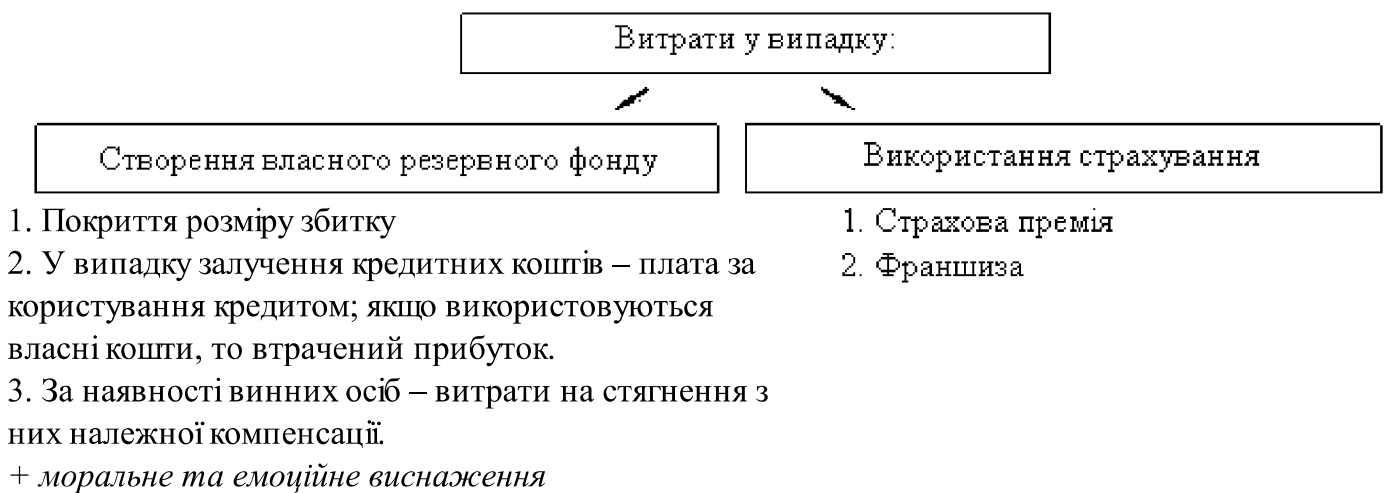

Рис.1. Порівняльний аналіз страхування та створення власного резервного фонду.

Таким чином, найбільш ефективним засобом зниження ризиків транспортного підприємства є страхування. Перейдемо до розгляду транспортних ризиків та специфіки їх страхування. Під транспортними ризиками розуміються ризики, які пов'язані з реалізацією транспортної послуги. А тому, транспортне страхування можна визначити як сукупність видів страхування від ризиків, які виникають на різних видах транспорту. Об'єктами страхування при цьому можуть бути, як самі транспортні засоби, так і вантаж, і відповідальність експлуатантів транспортних засобів, і життя та здоров'я осіб, які експлуатують транспортні засоби. Показники розвитку окремих видів транспортного страхування наведені у табл.1.

Важливість організації страхового захисту транспортних перевезень пов'язана із специфікою притаманною самому транспортному процесу та ризикам транспортного підприємства.

По-перше, транспортному підприємству притаманний катастрофічний характер збитків, коли можливий фінансовий крах підприємства через одночасну загибель транспортного засобу, вантажу, пасажирів та екіпажу.

По-друге, для транспортного підприємства характерною є слабка передбачуваність конкретних ризиків (загроз), які можуть виникнути на шляху транспортного засобу, пов'язана із великою різноманітністю таких загроз. Відповідно, розроблюються окремі кваліфікаційні вимоги до перевізників, систем безпеки, транспортних засобів, тари, тощо.

Таблиця 1.

Показники розвитку окремих видів транспортного страхування.

Показник	Вид транспортного страхування	2005	2006
Страхові премії (тис. грн)	Страхування залізничного транспорту	233 645,0	5 273,0
	Страхування наземного транспорту	1 217 736,0	2 129 514,3
	Страхування водного транспорту	20 808,0	25 930,5
	Добровільне страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту	49 262,8	49 476,0
	Страхування відповідальності власників водного транспорту	6 790,1	7 871,5
	Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті	69 099,3	85 300,8
	Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	558 909,5	578 060,2
	Страхування залізничного транспорту	0,1	0,3
	Страхування наземного транспорту	46,7	44,3

